

ĐÁNH GIÁ TRÌNH ĐỘ PHÁT ÂM TIẾNG NHẬT CỦA SINH VIÊN VIỆT NAM THÔNG QUA KHẢO SÁT TRÊN ĐỐI TƯỢNG NGƯỜI NHẬT

SÁI THỊ MÂY*

TÓM TẮT

Bài viết đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của sinh viên (SV) Việt Nam qua khảo sát 20 người Nhật đang sinh sống tại Thành phố Hồ Chí Minh. Dựa trên kết quả phân tích bảng khảo sát, bài viết khái quát một phần thực trạng phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam và đề xuất hướng giảng dạy phát âm tiếng Nhật trong trường đại học.

Từ khóa: đào tạo tiếng Nhật, đánh giá trình độ phát âm, giảng dạy phát âm.

ABSTRACT

Assessment of Vietnamese students' pronunciation of Japanese language based on the analysis of the results of a questionnaire administered by Japanese people

This paper presents the results of a questionnaire on Japanese pronunciation of students in Vietnam. The questionnaire was administered by 20 Japanese living in Ho Chi Minh City. Analyzing the results of the questionnaire will provide an overview insights into the Japanese pronunciation of students from Vietnam and propose appropriate ways to teach the Japanese pronunciation in the universities.

Keywords: Japanese education, pronunciation evaluation, pronunciation teaching.

1. Đặt vấn đề

Bất cứ người học ngoại ngữ nào cũng mong muốn đạt được trình độ phát âm gần nhất với người bản xứ. Bởi vì, phát âm là một trong các tiêu chí quan trọng để đánh giá khả năng sử dụng ngoại ngữ. Phát âm không chuẩn sẽ gây ra rất nhiều tình huống bất lợi. Kawano (2009) đã chỉ ra việc phát âm không chuẩn một ngoại ngữ có thể gây ra 4 tình huống bất lợi điển hình dưới đây khiến giao tiếp không được thành công:

- Người nghe không hiểu;
- Người nghe không nghe rõ được và dễ hiểu lầm;
- Người nghe mệt mỏi, khó chịu, không hiểu hết sắc thái biểu đạt;
- Thể hiện quá rõ đặc trưng của người nước ngoài. [1]

Từ năm 2009, số lượng SV học tiếng Nhật tại Việt Nam tăng lên đáng kể. Theo

* ThS, Trường Đại học Sư phạm TPHCM; Email: saithimay@hcmup.edu.vn

báo cáo của Quỹ Giao lưu Quốc tế Nhật Bản, tính đến năm 2012, số người học tiếng Nhật ở Việt Nam đã tăng lên đến 46,762 người và đứng vị trí thứ 8 trên thế giới về các quốc gia có nhiều người học tiếng Nhật. Tuy nhiên, trình độ tiếng Nhật của SV Việt Nam vẫn chưa được đánh giá cao so với các nước trong khu vực châu Á như Hàn Quốc, Trung Quốc. Đặc biệt, theo kết quả nghiên cứu của Matsuda (2012) về đánh giá trình độ phát âm của SV học tiếng Nhật trình độ cao cấp ở 4 quốc gia: Hàn Quốc, Trung Quốc, Thái Lan, Việt Nam thì trình độ phát âm của SV Việt Nam bị đánh giá thấp nhất so với 3 quốc gia còn lại. Kết quả đánh giá ở bảng 1 cho thấy các tiêu chí phát âm như độ tự nhiên, ấn tượng tốt, trọng âm, ngữ điệu... của SV Việt Nam có khoảng cách khá xa so với 3 quốc gia còn lại.

Bảng 1. Đánh giá phát âm tiếng Nhật của SV Hàn Quốc, Trung Quốc, Thái Lan và Việt Nam

Quốc gia	Độ tự nhiên	Ấn tượng tốt	Trọng âm	Ngữ điệu	Nhịp điệu	Đơn vị ngữ âm
Hàn Quốc	5,457	5,800	5,257	5,343	6,857	5,514
Trung Quốc	5,400	5,857	5,343	5,400	5,314	5,800
Thái Lan	4,400	4,971	4,857	4,571	4,571	4,657
Việt Nam	3,514	4,429	3,771	3,743	3,571	4,200

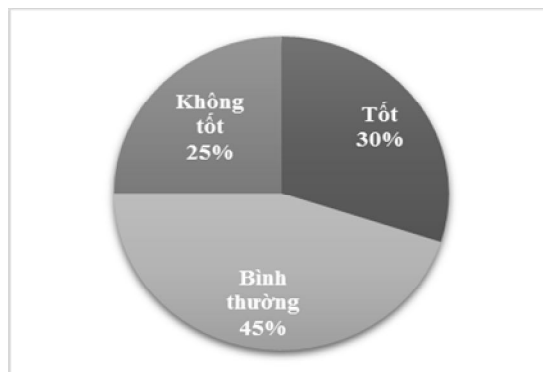
Nguồn: [2, tr.146]

Tuy nhiên, kết quả trên chỉ dựa vào đánh giá của người Nhật sau khi nghe các đoạn thu âm đọc một đoạn văn tiếng Nhật của SV mỗi nước. Bài nghiên cứu không đề cập trong giao tiếp thực tế phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam được đánh giá như thế nào. Vì thế, để hiểu thêm về đánh giá phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam trong giao tiếp thực tế, người viết đã tiến hành điều tra bằng bảng khảo sát đối với 20 người Nhật hiện đang sinh sống và làm việc tại Thành phố Hồ Chí Minh. Dựa trên kết quả phân tích từ bảng khảo sát, bài viết sẽ khái quát một phần về thực trạng phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam, đồng thời đưa ra một số đề xuất trong giảng dạy tiếng Nhật để cải thiện cách phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam.

2. Kết quả bảng khảo sát đánh giá trình độ phát âm của SV Việt Nam

Sau khi tổng hợp kết quả từ bảng khảo sát trên 20 người Nhật, người viết phân tích thành 2 mục chính: Đánh giá tổng quan về trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam và ảnh hưởng của sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam đến giao tiếp với người Nhật; từ đó, đưa ra cái nhìn khách quan đối với tình hình phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam.

2.1. Đánh giá tổng quan về trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam

Hình 1. Đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam của người Nhật

Hình 1 cho thấy có 25% người Nhật đánh giá trình độ phát âm của SV Việt Nam không tốt, 45% người đánh giá bình thường, 30% người đánh giá tốt. Tỷ lệ đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam không tốt chỉ bằng 1/4 số lượng người Nhật đã thực hiện bảng khảo sát. Trong khi đó, tỷ lệ đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam tốt cao hơn tỷ lệ đánh giá không tốt. Tuy nhiên, đây không hẳn là con số khả quan. Bởi vì, đa phần người học ngoại ngữ quan niệm, khi nói chuyện bằng một ngoại ngữ nào đó, chỉ cần người nghe hiểu là được. Thêm vào đó, về mặt tâm lý người bản xứ sẽ không đánh giá khắt khe về sự phát âm của người nước ngoài. Bởi vì, có thể người bản xứ quan niệm rằng việc giao tiếp được bằng một ngoại ngữ đã là cả một quá trình nỗ lực của bản thân người học. Bên cạnh đó, những người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát dù đang sinh sống và làm việc tại Việt Nam nhưng hầu như không nói được tiếng Việt. Vì thế, bản thân những người Nhật này cảm thấy người Việt Nam có thể giao tiếp bằng tiếng Nhật là đã rất đáng khen. Quan điểm này được thể hiện rõ qua phần trả lời lý do đánh giá của 20 người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát.

Những người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát lý giải cách đánh giá của mình về trình độ phát âm của SV Việt Nam như sau¹:

- **Lý do đánh giá tốt**
 - Dù phát âm có sai nhưng vẫn *có thể giao tiếp bình thường* được.
 - Nếu so sánh với người Nhật nói tiếng Việt, khi người Việt Nam nói tiếng Nhật thì *ít ra vẫn còn hiểu được*.

- Phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam tốt vì trong tiếng Việt, số lượng âm tố nhiều hơn trong tiếng Nhật. Tuy nhiên, *ngữ điệu tiếng Nhật có vẻ như rất khó với SV Việt Nam.*

- Lúc SV Việt Nam nói thì hầu như không có vấn đề gì nhưng thỉnh thoảng họ lại không nghe được người Nhật nói.

- Bình thường nghe cũng dễ hiểu.

- Phát âm tốt nhưng còn thiếu từ vựng.

Mặc dù, đưa ra đánh giá tốt đối với phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam, nhưng rõ ràng người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát vẫn đồng thời đưa ra những khiếm khuyết trong sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam. Điều này cho thấy vẫn còn rất nhiều vấn đề trong trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam.

• **Lí do đánh giá bình thường**

- Khi SV Việt Nam nói chuyện bằng tiếng Nhật thì có một số cách sử dụng từ ngữ, phát âm dễ bị hiểu lầm sang ý nghĩa khác. Tuy nhiên, *vì là người nước ngoài nói tiếng Nhật nên có thể hiểu và chấp nhận được.*

- Trong giao tiếp hằng ngày thì không gặp vấn đề gì. Tuy nhiên, do thỉnh thoảng SV Việt Nam *phát âm tiếng Nhật không tốt nên có nhiều khi nghe mà không hiểu nghĩa được.*

- Khi SV Việt Nam phát âm những từ có nguồn gốc từ tiếng Nhật thì không sao, nhưng đối với những *từ ngoại lai trong tiếng Nhật thì nghe rất khó.* Đặc biệt khi SV Việt Nam phát âm thì hầu như không nghe được gì cả.

- Trong giao tiếp hằng ngày thì không có vấn đề gì, nhưng trong công ti thường sử dụng tiếng Anh khi nói chuyện chuyên môn vì người Việt Nam có vẻ sợ phải nói bằng tiếng Nhật.

- Mặc dù chưa gặp người Việt nào phát âm tiếng Nhật tệ đến mức không hiểu được nhưng cũng *không thể nói rằng trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam là tốt.* Chỉ có điều có lẽ sinh viên Việt Nam phát âm tiếng Nhật vẫn dễ nghe hơn là phát âm tiếng Anh. Rất nhiều người Việt Nam phát âm tiếng Anh rất khó nghe. Có thể đó là do hệ thống âm tố trong tiếng Việt và tiếng Anh khác nhau hoàn toàn.

- Cũng không đến mức là khó nghe nhưng đặc biệt thường phát âm và sử dụng sai từ “しらない” (shiranai: không biết) và từ “解らない” (wakaranai: không hiểu). Điều này gây khó chịu cho người nghe.

• **Lí do đánh giá không tốt**

- Nhìn chung, SV Việt Nam phát âm tiếng Nhật *rất khó nghe*. Tuy nhiên, có lẽ đây là vấn đề mà bất cứ người nào khi học ngoại ngữ cũng đều gặp phải và khó có thể khắc phục ngay được.

- *Không thể nào làm thay đổi cách phát âm và thanh điệu đặc trưng trong tiếng Việt* khi họ phát âm tiếng Nhật. Có lẽ nếu sinh ra ở Việt Nam mà không được đến Nhật trước 5 tuổi thì họ sẽ không thể nào phát âm chuẩn tiếng Nhật.

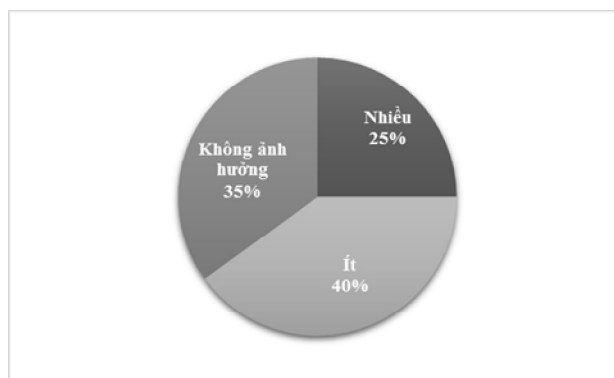
- SV Việt Nam *phát âm những từ Katakana* (từ ngoại lai trong tiếng Nhật) và từ tiếng Anh *vô cùng khó nghe*. Tuy nhiên, có lẽ là do ảnh hưởng của đặc trưng phát âm trong tiếng Việt nên có thể hiểu và chấp nhận được.

- Các SV Việt Nam do không được giáo viên bản ngữ giảng dạy phát âm nên có rất nhiều lỗi phát âm, mặc dù chỉ nghe trong khoảng thời gian ngắn nhưng cũng cảm thấy rất mệt.

Từ các lí do mà những người Nhật trả lời khi khảo sát đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam ở trên, có thể thấy rằng do ảnh hưởng của ngôn ngữ mẹ đẻ là tiếng Việt, hay do ảnh hưởng cách phát âm trong tiếng Anh, SV Việt Nam thường mắc một số lỗi khi phát âm khiến cho việc giao tiếp với người Nhật không được thuận lợi. Đặc biệt, việc SV Việt Nam phát âm tiếng Nhật không tốt còn khiến cho người Nhật cảm thấy khó chịu trong giao tiếp. Bên cạnh đó, ngay cả những người Nhật đánh giá phát âm của SV Việt Nam tốt cũng chỉ đưa những lí do hết sức đơn giản là nghe hiểu được. Như đã nói ở trên, khi bản thân người Nhật không sử dụng được bất kì ngoại ngữ nào mà thấy SV Việt Nam có thể giao tiếp được bằng tiếng mẹ đẻ của mình thì việc đánh giá tốt là rất dễ lí giải. Hơn nữa, phát âm chỉ là một trong số nhiều tiêu chí để đánh giá khả năng giao tiếp của SV Việt Nam. Tuy nhiên, một số người Nhật thường xuyên giao tiếp với người Việt nói tiếng Nhật cho rằng cách phát âm sai tiếng Nhật đã tạo thêm áp lực trong công việc. Nếu thử hình dung cả ngày phải nghe một người nước ngoài nào đó nói tiếng Việt sai hết thanh điệu thì sẽ hiểu được cảm giác của những người Nhật khi phải nghe người Việt phát âm sai tiếng Nhật. Do đó, 80% số người

Nhật được hỏi mong muốn có chương trình giảng dạy về phát âm tiếng Nhật cho SV trong trường đại học để cải thiện một số lỗi phát âm đặc trưng của SV Việt Nam. Ở phần đưa ra lí do đánh giá phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam không tốt, có người Nhật cho rằng SV Việt Nam phát âm tiếng Nhật “chỉ nghe trong một thời gian ngắn thôi cũng cảm thấy rất mệt”. Như vậy, việc giảng dạy về phát âm sẽ giúp cho SV Việt Nam cải thiện được cách phát âm của mình. Điều này có thể giúp giảm được phần nào những căng thẳng, mệt mỏi của người Nhật khi nghe SV Việt Nam nói tiếng Nhật như đã đề cập ở trên.

2.2. Ảnh hưởng của sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam đến giao tiếp với người Nhật

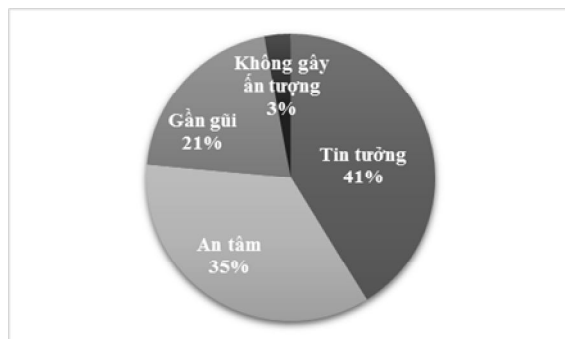

Hình 2. Ảnh hưởng của sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam đến giao tiếp

Hình 2 cho thấy, có 25 % người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát cho rằng sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam có ảnh hưởng nhiều đến giao tiếp, 40% cho rằng ảnh hưởng ít và 35% cho rằng sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam không gây cản trở trong giao tiếp. Thực tế, việc đánh giá này tùy thuộc vào tính chất công việc và mức độ giao tiếp tiếng Nhật của người được hỏi với SV Việt Nam. Tuy nhiên, 65% người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát cho rằng cách phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam đã ít nhiều gây cản trở đến giao tiếp. Tỷ lệ này khẳng định vai trò quan trọng của cách phát âm tiếng Nhật trong giao tiếp với người Nhật. Hầu hết những người Nhật đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam tạm được và không tốt cho rằng sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam có ảnh hưởng rất nhiều đến giao tiếp. Thậm chí ngay cả 35% người đánh giá tốt cũng vẫn cho rằng sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam ít nhiều đang là rào cản trong công việc hiện tại. Điều này chứng tỏ rằng, bản thân họ

có thể vẫn đang gặp một vài vấn đề với cách phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam.

Hình 3 cho thấy, việc SV Việt Nam phát âm chuẩn tiếng Nhật sẽ tạo cho người Nhật cảm giác tin tưởng, an tâm và gần gũi. Như vậy, phát âm chuẩn tiếng Nhật sẽ là một lợi thế để SV Việt Nam tạo ấn tượng tốt và được người Nhật tin tưởng, đánh giá cao về khả năng thực hiện công việc.

Hình 3. Ấn tượng khi nghe SV Việt Nam phát âm tiếng Nhật

Có đến 41% người Nhật trả lời bảng khảo sát cho rằng SV Việt Nam phát âm tiếng Nhật tốt sẽ tạo cảm giác tin tưởng, 35% cho rằng phát âm tạo cảm giác an tâm, 21% cho rằng tạo cảm giác gần gũi và 3% cho rằng phát âm không tạo ấn tượng gì đặc biệt. Tuy nhiên, 3% người trả lời phát âm không tạo ấn tượng gì. Và có đến 90% người Nhật trả lời bảng khảo sát cho rằng giữa một SV trình độ tiếng Nhật cao cấp nhưng phát âm không tốt và một SV trình độ tiếng Nhật trung cấp nhưng phát âm tốt thì người trình độ trung cấp phát âm tốt sẽ tạo được ấn tượng tốt và có khả năng được tuyển dụng cao hơn. Như vậy, việc phát âm tốt tiếng Nhật sẽ là lợi thế khi phỏng vấn xin việc, xin học bổng, đặc biệt là những công việc cần có sự giao tiếp. Phát âm tạo cho người nghe ấn tượng tốt ngay từ lần đầu tiên gặp mặt và trở thành tiêu chí quan trọng để đánh giá khả năng giao tiếp bằng tiếng Nhật của SV Việt Nam. Bởi vì, có không ít trường hợp do SV phát âm tiếng Nhật không tốt nên không đậu phỏng vấn học bổng hoặc phỏng vấn xin việc. Cá biệt, trong bảng khảo sát có một ý kiến cho rằng trình độ phát âm của SV Việt Nam còn chậm hơn Trung Quốc “một hoặc hai bước”.

“Trình độ phát âm tiếng Nhật của người Việt Nam so với Trung Quốc thì chậm hơn đến một hoặc hai bước. Có thể là do Trung Quốc và Nhật cùng sử dụng Hán tự nên SV Trung Quốc không tốn nhiều thời gian cho việc học đọc, học viết. Vì thế, SV Trung

Quốc có thể dành thời gian tập phát âm nhiều hơn so với người Việt Nam. Tuy nhiên, phát âm rất khó sửa, thế nên cần phải giảng dạy phát âm thật kỹ ngay từ giai đoạn đầu mới học”.

Với nhận xét trên và như kết quả khảo sát của Matsuda (2012), có thể nhận thấy trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam thực sự đang rất kém so với các nước lân cận như Hàn Quốc, Trung Quốc.

3. Kết luận

Thông qua bảng khảo sát đánh giá trình độ phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam do 20 người Nhật sinh sống tại Thành phố Hồ Chí Minh trả lời có thể thấy rằng SV Việt Nam mắc phải rất nhiều lỗi phát âm tiếng Nhật dẫn đến việc giao tiếp với người Nhật không được thuận lợi. Trong đó, có một số lỗi phát âm chưa được đề cập trong các nghiên cứu trước đây như vấn đề phát âm các từ ngoại lai, các từ tiếng Anh. Hầu hết những người Nhật tham gia trả lời bảng khảo sát cho rằng sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam có ảnh hưởng đến giao tiếp với người Nhật. Các SV phát âm tiếng Nhật tốt sẽ tạo được ấn tượng tốt, sự tin tưởng, an tâm gần gũi và có cơ hội được tuyển dụng cao.

Mặc dù biết rằng việc chỉnh sửa cách phát âm một ngoại ngữ nào đó là rất khó, nhưng không phải là không cải thiện được. Để cải thiện sự phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam thì việc đưa chương trình dạy phát âm vào nội dung giảng dạy nhằm cung cấp kiến thức về sự phát âm tiếng Nhật căn bản, nâng cao ý thức rèn luyện phát âm của SV Việt Nam là điều rất quan trọng. Hiện nay, tại Thành phố Hồ Chí Minh, mới chỉ có Khoa Tiếng Nhật của Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh đưa môn phát âm vào giảng dạy chính thức. Tuy nhiên, nếu phát âm tiếng Nhật được đưa vào giảng dạy rộng rãi và xuyên suốt ngay từ giai đoạn sơ cấp thì khi SV tốt nghiệp, vấn đề phát âm tiếng Nhật sẽ được cải thiện rất nhiều. Và để thực hiện được điều này, đòi hỏi đội ngũ giáo viên tiếng Nhật hiện nay ngoài việc chú trọng giảng dạy các môn truyền thống như nghe, nói, đọc, viết còn phải chú trọng nâng cao trình độ phát âm. Hi vọng trong vài năm tới, kết quả đánh giá phát âm tiếng Nhật của SV Việt Nam sẽ khả quan hơn.

ⁱ Do ngôn ngữ sử dụng trong bảng hỏi là tiếng Nhật nên chúng tôi đã dịch sang tiếng Việt và trích dẫn nguyên văn phần lý do.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Kawano Toshiyuki, Kaneda Tomoko chủ biên (2009), *Quá khứ, hiện tại, tương lai của ngành đào tạo tiếng Nhật*, Nxb Bonjinsha.
2. Matsuda Makiko (2012), *Nghiên cứu tổng hợp liên quan đến đào tạo tiếng Nhật dành cho người có tiếng mẹ đẻ là tiếng Việt*, Luận án Tiến sĩ, Trường Đại học Hitotsubashi.
3. Quỹ Giao lưu Quốc tế Nhật Bản (2013), *Điều tra về tình hình các cơ quan giảng dạy tiếng Nhật ở nước ngoài năm 2012*, Nxb Kuroshio.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 10-11-2015; ngày phản biện đánh giá: 09-12-2015;

ngày chấp nhận đăng: 18-01-2016)